

Key words: framework, monitoring, quality of higher education.

Стаття надійшла до редакції 26.05.2012 р.

Прийнято до друку 26.10.2012 р.

УДК 37.01

О. І. Чернишов

ІННОВАЦІЙНИЙ ПОТЕНЦІАЛ ОСВІТИ ДОНЕЧЧИНИ

У сучасному вимірі соціально-економічних змін в Україні та регіоні першочергового та пріоритетного значення набувають мета й завдання інноваційної діяльності як системи норм, ustalених правил і способів здійснення нововведень в різних сферах життя, суспільства у цілому та зокрема в освіті. З огляду на це постає необхідність здійснення ряду заходів відносно консолідації досвіду та зусиль всіх учасників освітнього процесу на різних його рівнях.

Результати вивчення певних аспектів інноваційної діяльності освітян, представлені в роботах В. Арбеніної, В. Бакірова, О. Балакіревої, Є. Головахи, В. Ніколаєвського, С. Оксамитної, Н. Победи, Л. Сокур'янської, І. Шеремет, Н. Шуст, О. Якуби, О. Яременка та інших.

Питанням аналізу процесів оновлення школи України та інноваційних особливостей освіти присвячений ряд досліджень В. Андрущенко, В. Астахової, Л. Герасіної, В. Городяненка, В. Козакова, В. Кременя, А. Навроцького, О. Скідіна, В. Франчука, А. Хоронжого, Ю. Чернецького та інших.

Вітчизняні та зарубіжні дослідники в останнє десятиліття приділили достатню увагу проблемі інноваційної діяльності освітніх закладів. Зокрема, проблема педагогічної інноватики на сучасному етапі розвитку знайшли своє відображення в роботах К. Ангеловські, І. М. Богданової, Л. І. Даниленко, М. В. Кларіна, В. Ф. Паламарчук, І. П. Підласого, О. В. Попової, А. І. Пригожина, О. Я. Савченко, В. А. Сластьоніна, К. Роджерса, Н. Р. Юсуфбекової та ін.

Донецький обласний інститут післядипломної педагогічної освіти успішно впроваджує регіональну Програму розвитку інноваційної діяльності на 2010-2013 роки. Однією з передумов впровадження Програми стало отримання інститутом дипломів переможців всеукраїнського Фестивалю педагогічних інновацій у номінації „Інновації в управлінській діяльності” за інновації:

- „Організація та проведення Фестивалю педагогічних ідей та знахідок „Сузір'я талантів”;
- „Створення Відкритого університету інноваційної педагогіки”;
- „Організація Віртуальної школи освітнього менеджменту”;

- On-line Академія молодого науковця.
- „Впровадження курсу „Донеччинознавство”.

Кафедри, наукові підрозділи і методичні кабінети Донецького інституту післядипломної педагогічної освіти сприяють і координують впровадження новітніх моделей і технологій у всіх ланках обласної системи освіти. Значна увага при цьому приділяється розробці та впровадженню власних інновацій в управлінський та навчально-виховний процес (рис. 1.1).

Аналіз освітньої інноваційної діяльності в області показує, що в практику, в основному, впроваджуються компетентісно зорієнтовані технології, серед яких можна виділити: метод проектів, громадянську освіту, профільне навчання, технологію групової навчальної діяльності, теорію рівневої диференціації навчання, інформаційні технології, здоров'язберігаючі технології навчання, інтерактивні технології, технологію формування творчої особистості, технологію гуманізації педагогічної діяльності, теорію раннього та інтенсивного навчання грамоти та інші.

У межах Всеукраїнських виставок „Інноватика в освіті України” на конкурсі інновацій інститут отримав дві **золоті медалі**.

Рис. 1.1

Напрями інноваційної роботи



На Міжнародному фестивалі інноваційних ідей інститут отримав **три дипломи переможців**.

Продовжується робота **on-line Академії молодого науковця**. Слухачі навчаються на двох факультетах:

- наукове проектування;
- наукове дослідження.

Викладання ведеться за спецкурсами „Перший крок до науки”, „Методична компетентність викладача ВНЗ”. Педагогами опрацьовуються on-line лекції, семінари, практикуми, завдання для самоосвіти і самоперевірки.

У поточному році містами та районами області узагальнено більш ніж 350 перспективних педагогічних досвідів, у яких значне місце посідає проблема впровадження компетентісно орієнтованого підходу в навчально-виховний процес (51 % загального обсягу) та проектного методу навчання (12 %). Необхідність популяризації досвіду зумовило заходами Програми планування видання книги „Панорама інновацій”, в якій буде висвітлено інновації міжнародного, всеукраїнського та обласного рівнів.

Донеччина має певний досвід участі в Міжнародних освітніх проектах, навкруги яких зосереджувався творчий пошук педагогів області.

Модель навчання „Один учень – один комп'ютер” реалізується в багатьох країнах світу у рамках глобальної ініціативи Intel® World Ahead („Світ майбутнього починається сьогодні”) і є частиною проекту Intel „Мобільні технології – школам”. Метою моделі „Один учень – один комп'ютер” є не тільки передача знань від учителя до учня з найвищою ефективністю, а намагання навчити дитину самостійно здобувати нові знання, використовуючи для цього світові інформаційні ресурси, застосовуючи такі методи пізнання світу, що дозволять їй у майбутньому досягти високого життєвого успіху.

Одним з інструментів для створення оптимальних умов отримання учнями якісної освіти нового рівня став науково-педагогічний експеримент з використання сучасних інформаційно-комунікаційних технологій (ІКТ) з теми: „Науково-методичні основи використання ІКТ у навчально-виховному процесі в середовищі „Один учень – один комп'ютер” на базі шкільних нетбуків”. У Донецькій області даний експеримент триває у двох навчальних закладах – гімназії № 70 та загальноосвітній школі І-ІІІ ступенів № 61 міста Донецька. Донецький обласний інститут післядипломної педагогічної освіти тісно співпрацює з педагогами цих закладів – на основі їх досвіду створюються рекомендації щодо впровадження даної моделі навчання в систему освіти області та висвітлюються на спеціальному блозі в мережі Інтернет за адресою <http://1to1donetsk.blogspot.com/>. Корпорація Intel в Україні, за підтримки Міністерства освіти і науки України, провела конкурс проектів серед закладів освіти на найкращу модель використання „персональних мобільних комп'ютерів учня”. У результаті роботи експертного журі було відібрано 10 найбільш цікавих та передових моделей впровадження в рамках проекту „Один учень – один комп'ютер” у загальноосвітніх закладах України в початкових та середніх класах, які стали фіналістами

конкурсу. Серед них проекти вчителя математики Дружківської загальноосвітньої школи I-III ступенів №6 Братищенко Ольги Григорівни „School-ua-XXI” та практичного психолога Білозерської загальноосвітньої школи I-III ступенів №18 Добропільської міської ради Самарської Марії Василівни „Крокуємо впевнено до майбутнього”.

Донецький обласний інститут післядипломної педагогічної освіти виступає координатором, провайдером нового бачення розвитку системи освіти в цьому напрямку. Адже у моделі навчання „Один учень – один комп’ютер” дитина є не пасивним суб’єктом навчання, а виступає вже дослідником, вчитель же з „лектора” перетворюється на „лідера” команди дослідників. Завдяки такій організації навчального процесу дитина включається в активну пізнавальну діяльність, а це сприяє найбільш повному розкриттю її здібностей і талантів.

Продовжується реалізація проекту „Освіта для стійкого розвитку в дії”. Він має на меті ознайомлення вчителів з досвідом, методологією та технологіями навчання учнів навичкам та умінням будувати власне життя та життя сім’ї, місцевої громади з урахуванням потреб стійкого розвитку. У ході реалізації проекту передбачається розробка та впровадження в навчальний процес загальноосвітніх шкіл України навчальних матеріалів з освіти для стійкого розвитку учнів 3-8 класів у вигляді курсів за вибором, факультативів, гурткових, клубних та інших форм позакласних занять. Відповідно до плану проекту в ньому беруть вісім областей: Харківська, Черкаська, Миколаївська, Житомирська, Київська, Тернопільська, Донецька. Протягом року в Донецькій області пройшли заходи щодо інформування та навчання педагогів:

- „круглі столи” для шкільних адміністраторів, де вони познайомились з ідеєю освіти для стійкого розвитку та можливостями запровадження проекту в навчальних закладах;

- навчальний семінар для вчителів біології, географії, історії, трудового навчання шкіл міст Донецька, Горлівки та Артемівського району з метою ознайомлення з методикою викладання курсу за вибором „Уроки для стійкого розвитку” (рекомендований до викладання у 8 класі).

Досвід роботи та надбання інституту за цим проектом презентувалися на конференції у Швеції.

За планом діяльності у проекті виконано:

1. Розробку творчими колективами експертів навчально-методичних матеріалів для 3-8 класів.

2. Видання майже 50 тис. підручників, посібників для вчителів і безкоштовне передання їх у загальноосвітні школи регіону.

3. Навчання вчителів методики проведення уроків та позакласних занять за тематикою стійкого розвитку.

4. Консультативно-методичний супровід вчителів: загальний і регіональний шляхом створення координаційної підтримки у кожному регіоні.

5. Проведення круглих столів і семінарів з адміністраторами шкіл у регіонах з питань освіти для стійкого розвитку.

6. Видання періодичного (кожні півроку) методичного журналу з проблем освіти для стійкого розвитку.

7. Поширення інформації про освіту для стійкого розвитку через спеціальний веб-сайт та медіа-заходи.

8. Проведення наукових семінарів та науково-практичних конференцій, як Всеукраїнських, так і міжнародних і регіональних, з питань освіти для стійкого розвитку.

Проблеми підготовки, змістовного наповнення та оцінювання шкільних підручників, що постійно приваблюють інтерес дослідників у галузі педагогіки, в останній час стають актуальними і для представників комп'ютерної науки та програмістів. Новим об'єктом уваги дослідників як у комп'ютерній, так і у педагогічній сфері стає електронний конкурент звичайного шкільного підручника, що з'явився в останній час. Мова йде про велику кількість так званих „електронних підручників”, що починають застосовуватись при викладанні різноманітних предметів шкільного курсу. Стартувала всеукраїнська презентаційна програма „Шкільний електронний підручник PocketBook 901 – підручник майбутнього”. Після офіційної презентації в Міністерстві освіти і науки України проекту „Шкільний електронний підручник PocketBook 901 – підручник майбутнього” Державне спеціалізоване видавництво „Освіта” та Видавничий дім „Мост-Паблішинг” спільно з Інститутом інноваційних технологій і змісту освіти Міністерства освіти і науки України розпочали інформаційно-презентаційну роботу серед вчителів та методистів України. Презентації на тему особливостей впровадження в навчальний процес новітніх інформаційних технологій „PocketBook 901” вже відбулися в Донецькому обласному інституті післядипломної педагогічної освіти. До роботи на різних заходах були залучені директори, заступники директорів та вчителі інформатики, які зацікавлено зустріли інноваційну розробку, покликану модернізувати навчально-виховний процес.

Зміни, які відбуваються сьогодні в системі загальної середньої освіти, призводять до появи нової практики діяльності післядипломної освіти, здатної забезпечувати підготовку педагогів до нововведень у випереджальному режимі, якісно вирішувати нагальні проблеми в системі освіти. Становлення подібної практики неможливе без інтеграції зусиль і взаємодії між основними суб'єктами системи підвищення кваліфікації педагогів в області: управлінням освіти і науки облдержадміністрації, міськими відділами освіти, інститутом післядипломної педагогічної освіти, методичними службами, навчальними закладами. В контексті цієї діяльності інститут бачить головну свою місію у створенні умов для надбання педагогами нових способів мислення, нових цінностей, нових методів і прийомів роботи. При цьому дуже важливо, що професійне зростання вчителів має стати системним і постійним процесом, а не випадковим і разовим явищем.

Інновації щодо підвищення кваліфікації та перепідготовки вчителів реалізуються за трьома основними напрямками: в сфері змісту освіти, технологій навчання та виховання, у структурі й організації освітнього процесу. Для оперативного управління та експертизи інноваційної діяльності створена науково-методична рада та сформовані творчі групи педагогів і наукових керівників досліджень на базі навчальних закладів різного типу.

Пріоритетами інноваційної діяльності у сфері змісту освіти виступають: розвиток допрофільної підготовки, організація профільної диференціації, інформатизація системи освіти, використання ІКТ, створення та реалізація проектів різної тематики, громадянське виховання, дошкільна підготовка дітей, оновлення змісту та стандартів старшої школи, підготовка старшокласників до зовнішнього незалежного оцінювання.

Як інноваційні підходи в структурі та організації підвищення кваліфікації інститут сьогодні пропонує:

§ функціонування в рамках Відкритого університету інноваційної педагогіки шкіл молодого методиста, педагога, керівника школи, управлінця;

§ реалізацію мережевої моделі навчання, яка максимально наближена до умов роботи вчителя та спирається на перспективний педагогічний досвід;

§ організацію стажування з акцентом на практичний модуль навчальної програми;

§ проведення моніторингу та експертизи подальшого професійного зростання педагогів, що пройшли курси за кредитно-модульною технологією;

§ реалізацію в очно-заочному форматі спеціалізації за новими навчальними дисциплінами 12-річної школи;

§ надання другої вищої освіти на запит навчальних закладів за спеціальністю „Практична психологія”;

§ систему тренінгів програм „Intel® Навчання для майбутнього” і нових спецкурсів, факультативів варіативної складової планів профільного навчання старшокласників.

Робота в умовах модернізації освіти сприяла появі нових підходів до організації методичної служби. Зміст навчально-методичної діяльності інституту в цьому напрямку пов'язаний як із забезпеченням інноваційних процесів в навчальних закладах, так і з наданням практичної допомоги педагогічним працівникам відповідно до з'ясованих в процесі діагностики труднощів дидактичного, методичного, психолого-педагогічного характеру. У цьому році було посилено увагу до інноваційної роботи методичних служб на етапі міжтестатійного періоду роботи вчителя після курсів підвищення кваліфікації за кредитно-модульною системою навчання. До головних задач методичних

служб щодо забезпечення інноваційної спрямованості сучасної освіти можна віднести наступні:

- активізація інноваційної діяльності навчальних закладів через розповсюдження та застосування інновацій у системі освіти;
- підвищення рівня впровадження інформаційно-комунікаційних технологій в навчально-виховний процес;
- удосконалення системи підвищення кваліфікації в міжкурсовий та міжквартальний періоди в умовах інноваційних змін.

Видавнича діяльність інституту спрямована на навчально-методичне забезпечення слухачів курсів підвищення кваліфікації та науково-методичний супровід модернізації шкільної освітньої галузі. У поточному році підготовлено такі науково-методичні посібники та періодичні журнали для освітян: „Інноваційна та наукова діяльність в системі післядипломної педагогічної освіти”, „Науково-педагогічні майстерні”, „Інноваційний досвід шкіл Донеччини”, „Педагогічна скарбниця Донеччини”, „Наукова скарбниця освіти Донеччини”, „Золоті сторінки освіти”.

Основні результати інноваційної діяльності інституту відображаються в підвищенні якості освітнього процесу, в творчій активності і нових досягненнях педагогів і учнів, у зростаючому ступені задоволення освітнім процесом всіх його учасників. У той же час, враховуючи складність і актуальність завдань регіональної програми „Освіта Донеччини. 2012-2016 рр.”, можна визначити групу перспективних завдань інноваційної діяльності інституту:

- системне формування інноваційної готовності учасників педагогічного процесу, заохочення новаторів;
- моделювання та розвиток мережових форм взаємодії професійної педагогічної освіти;
- активізація співпраці з системою додаткової освіти та пошук міжгалузевих інновацій;
- розвиток інформаційно-аналітичного поля освітньої системи та інтеграція його у світовий інформаційний простір;
- формування експертно-консультаційного супроводу регіональних ініціатив, програм й проектів;
- створення портфоліо здоров'язберігаючих технологій та впровадження їх у практику;
- моделювання психолого-педагогічного супроводу підтримки та розвитку обдарованої особистості;
- вивчення світового інноваційного досвіду та адаптація перспективних його елементів до регіональної освітньої системи;
- створення обласної команди лідерів освітніх ініціатив та проведення системи тренінгів з інноваційного менеджменту;

- поступовий розвиток інституту в регіональній науково-педагогічній осередок, націлений на комплексно-інтегруючу, випереджально-моделюючу діяльність.

Список використаної літератури

1. Даниленко Л. Проект моделі інноваційної системи підвищення кваліфікації педагогічних працівників із застосуванням кредитно-модульної організації навчання : доповідь в рамках Проекту світового банку і МОН України / Л. Даниленко. – Луганськ, 2008. **2. Інноваційна діяльність у системі післядипломної педагогічної освіти: нормативне забезпечення :** наук.-метод. посіб. / укл. : О. І. Чернишов, Т. Б. Волобуєва, О. В. Сіпачова. – Донецьк : Витоки, 2009. – 92 с. **3. Інноваційна стратегія українських реформ /** А. С. Гальчинський, В. М. Геєць, А. К. Кінах, В. П. Семиноженко. – К. : Знання України, 2004. **4. Освіта** Донеччини. 2012 – 2016 роки. – Донецьк : Витоки, 2012. – 221 с.

Чернишов О. І. Інноваційний потенціал освіти Донеччини

У статті розглядаються головні напрямки інноваційної діяльності Донецького обласного інституту післядипломної педагогічної освіти. Серед них, досвід роботи у Міжнародних та національних проектах, вивчення та узагальнення творчих здобутків навчальних закладів, новітні On-line технології.

Ключові слова: інновації, On-line, проекти.

Чернишов О. І. Инновационный потенциал образования Донецкой области

В статье рассматриваются главные направления инновационной деятельности Донецкого областного института последипломного педагогического образования. Среди них, опыт работы в Международных и национальных проектах, изучение и обобщение творческих достижений учебных заведений, новейшие On-line технологии.

Ключевые слова: инновации, On-line, проекты.

Chernyshov O. I. Innovative potential of education of the Donetsk area

Main directions of innovative activity of the Donetsk Regional In-Service-Teachers' Institute are examined in the article. Participation in the International and national projects, generalization of creative achievements of educational establishments, newest On are line technologists among them.

Key words: innovations, On-line, projects.

Стаття надійшла до редакції 25.05.2012 р.

Прийнято до друку 26.10.2012 р.